

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

**Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy
finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata
2023-2027 dla interwencji I.10.5 Rozwój małych gospodarstw**

wz. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Anna Gembicka
/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 27 czerwca 2023 r.

Podstawa prawna

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 412).

Obowiązywanie wytycznych

Niniejsze wytyczne obowiązują od dnia 30 czerwca 2023 r.

Spis treści

I. Słownik pojęć	5
II. Wykaz skrótów	7
III. Informacje ogólne	8
IV. Przyznawanie pomocy	9
IV.1. Warunki podmiotowe	10
IV.1.1. Kategoria beneficjenta	10
IV.1.2. Prowadzenie działalności rolniczej	10
IV.1.3. Inne warunki podmiotowe	10
IV.2. Warunki przedmiotowe	11
IV.2.1. Wielkość gospodarstwa	11
IV.2.2. Warunki dotyczące operacji	13
IV.2.3. Wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych	14
IV.2.4. Biznesplan	14
IV.2.5. Inne warunki przedmiotowe	16
IV.3. Kryteria wyboru operacji	17
IV.3.1. Uczestnictwo w systemach jakości	17
IV.3.2. Udział w zorganizowanych formach współpracy	19
IV.3.3. Powierzchnia użytków rolnych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	19
IV.3.4. Szkolenia	19
IV.3.5. Minimalna liczba punktów oraz kryteria rozstrzygające	21
V. Wypłata pomocy	21
V.1. Warunki wypłaty pierwszej raty pomocy	22
V.2. Warunki wypłaty drugiej raty pomocy	23
V.2.1. Realizacja założeń biznesplanu	23

V.2.2. Wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych.....	23
V.2.3. Pozostałe warunki wypłaty drugiej raty.....	23
V.2.4. Niespełnienie warunków wypłaty drugiej raty	24
VI. Zobowiązania w okresie związania celem	26
VII. Zwrot pomocy	27

I. Słownik pojęć

beneficjent – podmiot, któremu przyznano pomoc

dostawy bezpośrednie – dostawy w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 10 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w PS WPR

dzień przyznania pomocy – dzień zawarcia umowy o przyznaniu pomocy

dzień wypłaty pomocy – dzień uznania środków z tytułu wypłaty pomocy na rachunku beneficjenta

gospodarstwo – gospodarstwo w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2021/2115; do składników wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika zalicza się składniki materialne i niematerialne, jeżeli stanowią zorganizowaną całość gospodarczą

inwestycja budowlana – inwestycja polegająca na budowie, przebudowie budynku lub budowli w rozumieniu przepisów prawa budowlanego lub remoncie połączonym z modernizacją budynku lub budowli

krótki łańcuch dostaw – Rolniczy Handel Detaliczny lub sprzedaż bezpośrednia, lub dostawy bezpośrednie

mikroprzedsiębiorstwo, małe i średnie przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwo spełniające kryteria, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia Komisji (UE) 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu

okres związania celem – okres po wypłacie pomocy, w trakcie którego beneficjent powinien utrzymać spełnianie warunków przyznania i wypłaty pomocy oraz realizować lub zrealizować określone zobowiązania w ramach danej interwencji PS WPR

Polski FADN – System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonujący w ramach sieci zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej (FADN)

poziom dofinansowania – poziom dofinansowania w rozumieniu art. 3 pkt 14 rozporządzenia 2021/2115

produkcja ekologiczna – produkcja ekologiczna w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2018/848

produkt ekologiczny – produkt ekologiczny w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia 2018/848

produkt rolny – produkt wymieniony w załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, niebędący produktem rybołówstwa

produkt w okresie konwersji – produkt w okresie konwersji w rozumieniu art. 3 pkt 7 rozporządzenia 2018/848

przychód bazowy – potencjalny przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnika, który jest obliczany jako iloczyn wskaźnika 80,86% oraz wyrażonej w złotych wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w roku wyjściowym; do wyliczenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w złotych w roku wyjściowym przyjmuje się stały kurs euro: 1 euro = 4,2722 złotych [na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009 ustanawiającego sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej]; dla roku wyjściowego 2024 i lat kolejnych przychód bazowy będzie korygowany o średnioroczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego

przygotowanie do sprzedaży – czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży, w szczególności takie jak: czyszczenie, mycie, sortowanie, pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie

rok docelowy – ostatni rok kalendarzowy, w którym jest realizowany biznesplan

rok wyjściowy – rok kalendarzowy, w którym jest składany wniosek o przyznanie pomocy

rolniczy handel detaliczny – handel w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 29b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia

rolnik – rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

sprzedaż bezpośrednia – sprzedaż w rozumieniu art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego

umowa o przyznaniu pomocy – umowa o przyznaniu pomocy, o której mowa w ustawie PS WPR

użytek rolny – użytek rolny w rozumieniu art. 2 pkt 31 ustawy PS WPR

wnioskodawca – podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy

wytyczne podstawowe – wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

II. Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

I.10.1.1 – interwencja Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje) w ramach PS WPR

I.10.5 – interwencja Rozwój małych gospodarstw w ramach PS WPR

I.11 – interwencja Premie dla młodych rolników w ramach PS WPR

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KŁD – krótki łańcuch dostaw

KPO – Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

MŚP – mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa

ONW – obszary z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami

OZC – okres związania celem

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

rozporządzenie 1151/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych

rozporządzenie 1308/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków

produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007

rozporządzenie 2018/848 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007

rozporządzenie 2021/2115 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013

RHD – rolniczy handel detaliczny

UR – użytki rolne

ustawa PS WPR – ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

WOP I – wniosek o płatność pierwszej raty pomocy

WOP II – wniosek o płatność drugiej raty pomocy

WOPP – wniosek o przyznanie pomocy

ZWRSP – Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa

III. Informacje ogólne

1. Niniejsze wytyczne uzupełniają wytyczne podstawowe w odniesieniu do I.10.5.
2. Niniejsze wytyczne odnoszą się do operacji możliwych do wsparcia w ramach I.10.5. dotyczących:
 - 1) produkcji rolnej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
 - 2) produkcji ekologicznej lub produkcji i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami ekologicznymi, lub

- 3) rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).
3. Niniejsze wytyczne określają:
 - 1) warunki przyznania pomocy;
 - 2) kryteria wyboru operacji wraz z określeniem minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy oraz kryteriami rozstrzygającymi;
 - 3) warunki realizacji operacji;
 - 4) formę, w jakiej przyznawana jest pomoc, wysokość pomocy oraz maksymalny dopuszczalny poziom pomocy;
 - 5) warunki wypłaty pierwszej i drugiej raty pomocy;
 - 6) zobowiązania w OZC;
 - 7) warunki zwrotu wypłaconej pomocy.
4. Pomoc w ramach I.10.5 przyczynia się do realizacji celu szczegółowego „Zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i długoterminowej, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację”, o którym mowa w art. 6 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2021/2115.
5. Niniejsze wytyczne zostały wydane w celu prawidłowej realizacji przez ARiMR zadań związanych z przyznawaniem, wypłatą i zwrotem pomocy, w szczególności opracowania ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, regulaminu naboru wniosków o przyznanie pomocy oraz procedur dotyczących przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy.

IV. Przyznawanie pomocy

1. Pomoc przyznaje się w formie płatności ryczałtowej w kwocie:
 - 1) 120 tys. zł – w przypadku operacji dotyczącej rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz operacji dotyczącej produkcji ekologicznej w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną;
 - 2) 100 tys. zł – w przypadku pozostałych operacji.
2. Maksymalny dopuszczalny poziom pomocy wynosi 85% kosztów kwalifikowalnych.

3. Ocena WOPP jest przeprowadzana według podstawowej kolejności, określonej w wytycznych podstawowych.
4. Nie przewiduje się grupowego ubiegania się o pomoc.
5. Pomoc może być przyznana następcy prawnemu beneficjenta lub nabywcy całości albo części gospodarstwa beneficjenta na zasadach określonych w wytycznych podstawowych.

IV.1. Warunki podmiotowe

IV.1.1. Kategoria beneficjenta

Pomoc przyznaje się rolnikowi, który spełnia definicję MŚP.

IV.1.2. Prowadzenie działalności rolniczej

1. Pomoc przyznaje się, jeżeli rolnik prowadzi działalność rolniczą, z której uzyskał przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie w wysokości nie mniejszej niż 5 tys. zł i działalność ta nie jest prowadzona wyłącznie w celach naukowo-badawczych.
2. Wysokość przychodu, o której mowa w ust. 1, określa się uwzględniając przychody ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie z nie więcej niż dwunastu miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia WOPP.
3. W przypadku ubiegania się o pomoc na operację dotyczącą produkcji ekologicznej w gospodarstwie prowadzącym produkcję ekologiczną, wysokość przychodu, o której mowa w ust. 1, określa się uwzględniając przychody ze sprzedaży produktów wytworzonych metodami ekologicznymi, tj. produktów ekologicznych lub produktów w okresie konwersji.
4. W celu ustalenia przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie uwzględnia się przychód udokumentowany fakturą VAT lub fakturą VAT RR, wydrukiem paragonu fiskalnego kas rejestrujących, umową kupna-sprzedaży wraz z potwierdzeniem przelewu lub informacją z ewidencji sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych, o której mowa w art. 20 ust. 1e ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

IV.1.3. Inne warunki podmiotowe

1. Pomocy nie przyznaje się rolnikowi, któremu:

- 1) przyznano pomoc w ramach I.10.1.1 – chyba że pomoc nie została/nie zostanie wypłacona;
 - 2) udzielono wsparcia w części inwestycji KPO A1.4.1. „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu” w zakresie wsparcia dla rolników i rybaków dotyczącego przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury, chyba że wsparcia udzielono, lecz odmówiono jego wypłaty;
 - 3) przyznano pomoc w ramach I.11 – chyba że pomoc nie została/nie zostanie wypłacona;
 - 4) wypłacono co najmniej pierwszą ratę pomocy w ramach I.11 – chyba że wypłacona pomoc została zwrócona w całości.
2. Pomocy nie przyznaje się, jeżeli małżonkowi wnioskodawcy, w trakcie trwania małżeństwa lub przed jego zawarciem:
- 1) przyznano pomoc w ramach I.11 – chyba że pomoc nie została/nie zostanie wypłacona;
 - 2) wypłacono co najmniej pierwszą ratę pomocy w ramach I.11 – chyba że wypłacona pomoc została zwrócona w całości.

IV.2. Warunki przedmiotowe

IV.2.1. Wielkość gospodarstwa

1. Pomoc przyznaje się, jeżeli rolnik jest posiadaczem gospodarstwa, które:
 - 1) ma powierzchnię UR nie większą niż 300 ha;
 - 2) w roku wyjściowym jest małym gospodarstwem, tzn. gospodarstwem o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro.
2. Ustalając powierzchnię UR oraz wielkość ekonomiczną gospodarstwa będącego w posiadaniu rolnika, uwzględnia się UR wchodzące w skład gospodarstwa w dniu złożenia WOPP. Uwzględnia się w szczególności grunty będące przedmiotem:
 - 1) własności;
 - 2) użytkowania wieczystego;
 - 3) dzierżawy z ZWRSP lub od JST;
 - 4) dzierżawy długoterminowej – dotyczy działek dzierżawionych od podmiotów innych niż ZWRSP lub JST, jeżeli umowa dzierżawy została zawarta w formie

- aktu notarialnego albo z datą pewną oraz na okres co najmniej 8 lat od dnia złożenia WOPP;
- 5) dzierżawy krótkoterminowej – dotyczy dzierżawy działek od podmiotów innych niż ZWRSP lub JST, niespełniającej warunków określonych dla dzierżawy długoterminowej, o ile do tych gruntów wnioskodawcy przyznano jednolitą płatność obszarową na podstawie przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego lub podstawowe wsparcie dochodów w ramach PS WPR co najmniej w roku, w którym złożono WOPP lub w roku poprzednim (np. działek użytkowanych na podstawie umowy ustnej, o ile wnioskodawca pobiera na te działki jednolitą płatność obszarową);
 - 6) wspólnot gruntowych – dotyczy gruntów, o których mowa w ustawie o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych, w części faktycznie użytkowanej przez wnioskodawcę.
3. UR identyfikuje się na podstawie informacji zawartych w prowadzonym przez ARiMR systemie identyfikacji działek rolnych według stanu na dzień złożenia WOPP.
 4. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa jest ustalana na podstawie całkowitej rocznej standardowej produkcji gospodarstwa wyrażonej w euro. Całkowita roczna standardowa produkcja gospodarstwa jest ustalana na podstawie współczynników standardowej produkcji opracowanych zgodnie ze standardami Unii Europejskiej. W okresie realizacji PS WPR stosuje się współczynniki Standardowej Produkcji „2017” określone dla działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej występujących w Polsce.
 5. W przypadku gdy grunty uwzględnione przy ustalaniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa są położone w różnych okręgach Polskiego FADN, ustalając wielkość ekonomiczną tego gospodarstwa, bierze się pod uwagę współczynniki standardowej produkcji obliczone dla tego z okręgów, w którym jest położona największa część tych gruntów.
 6. Przy ustalaniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w roku wyjściowym bierze się pod uwagę:
 - 1) w przypadku produkcji zwierzęcej – stan średnioroczny;
 - 2) w przypadku produkcji roślinnej – uprawy w plonie głównym, przy czym za plon główny uznaje się uprawę, której okres wegetacji jest najdłuższy.

IV.2.2. Warunki dotyczące operacji

1. Pomoc przyznaje się na operację zapewniającą zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa w wyniku jego restrukturyzacji w obszarze:
 - 1) produkcji rolnej lub produkcji rolnej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne lub
 - 2) produkcji ekologicznej lub produkcji ekologicznej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie metodami ekologicznymi, lub
 - 3) rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaży bezpośredniej lub dostaw bezpośrednich).
2. Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które prowadzą do zwiększenia orientacji rynkowej gospodarstwa oraz są dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa.
3. Zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa może nastąpić poprzez między innymi:
 - 1) zmianę profilu produkcji;
 - 2) poprawę jakości produkcji;
 - 3) zwiększenie wartości dodanej produktu;
 - 4) wprowadzenie nowego produktu na rynek;
 - 5) rozpoczęcie wprowadzania produktu na rynek w ramach KŁD.
4. Pomoc przyznaje się na operację w obszarze produkcji ekologicznej, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jeżeli cała produkcja, której dotyczy operacja w gospodarstwie wnioskodawcy jest prowadzona zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego zgodnie z rozporządzeniem 2018/848.
5. Warunek dotyczący rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów rolnych na rynek w ramach KŁD uznaje się za spełniony, jeżeli w okresie 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy rolnik nie był zarejestrowany we właściwym organie Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub Inspekcji Weterynaryjnej w związku z rozpoczęciem działalności w ww. zakresie.
6. Pomoc przyznaje się na operację:

- 1) obejmującą wyłącznie inwestycje związane bezpośrednio z obszarami wsparcia, których dotyczy operacja;
 - 2) która nie spowoduje wzrostu produkcji, dla której brak jest rynku zbytu;
 - 3) która jest w sposób racjonalny dostosowana do zasobów gospodarstwa oraz planowanej koncepcji zmian w gospodarstwie;
 - 4) spełniającą wymagania określone przepisami prawa mającymi zastosowanie do inwestycji realizowanych w ramach operacji.
7. Operacja może uwzględniać również koszty ogólne związane z operacją.

IV.2.3. Wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych

1. Pomoc przyznaje się na operację, w wyniku realizacji której nastąpi wzrost wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, w tym żywności w ramach KŁD, co najmniej o 30% w stosunku do ustalonej dla gospodarstwa wartości przychodu bazowego i nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP.
2. Minimalne wynagrodzenie w roku, w którym złożono WOPP, ustala się jako iloczyn minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w miesiącu, w którym rozpoczął się nabór WOPP, przez liczbę 12.

IV.2.4. Biznesplan

1. Pomoc przyznaje się, jeżeli wnioskodawca:
 - 1) złożył biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa oraz
 - 2) zobowiązał się do zrealizowania tego biznesplanu.
2. Biznesplan zawiera koncepcję zmian strukturalnych w gospodarstwie służących zwiększeniu orientacji rynkowej gospodarstwa, w tym zmiany w zakresie wzrostu wartości sprzedaży produktów rolnych, w szczególności:
 - 1) zawiera opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa z uwzględnieniem wszystkich składników wykorzystywanych do działalności rolniczej i zarządzanych przez rolnika, w tym obejmuje informacje dotyczące:
 - a) składników materialnych (w szczególności gruntów rolnych, budynków, wyposażenia budynków i budowli, maszyn, urządzeń oraz inwentarza) oraz
 - b) składników niematerialnych (praw związanych z prowadzeniem gospodarstwa)

- jeżeli stanowią one zorganizowaną całość gospodarczą;
- 2) wskazuje ustalony przychód bazowy i prognozowany w roku docelowym przychód ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie oraz określa sposób, w jaki realizacja operacji doprowadzi do osiągnięcia wzrostu wartości sprzedaży (brutto) produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie do prognozowanego poziomu;
 - 3) przewiduje, że realizacja jego założeń nastąpi w okresie nie dłuższym niż 3 lata kalendarzowe następujące po roku wyjściowym;
 - 4) określa szkolenia związane z koncepcją zmian w gospodarstwie i z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeżeli wnioskodawca deklaruje w nich udział;
 - 5) zawiera plan marketingowy operacji obejmujący w szczególności:
 - a) charakterystykę rynku, na jakim prowadzona będzie działalność (określenie bezpośredniej konkurencji, potencjalnych klientów),
 - b) wybór strategii (określenie sposobu w jaki prowadzona będzie sprzedaż, narzędzi promocji oraz reklamy, które zostaną zastosowane wobec odbiorców produktów),
 - c) prognozy sprzedaży produktów z uwzględnieniem kalkulacji cen i wielkości sprzedaży;
 - 6) zapewnia zgodność szacunkowych wartości planowanych inwestycji z cenami rynkowymi;
 - 7) przewiduje, że wydatki na inwestycje związane bezpośrednio z obszarem wsparcia, którego dotyczy operacja, oraz na koszty ogólne związane z operacją, w części nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, stanowią co najmniej równowartość 100% kosztów kwalifikowalnych ustaloną przy danej kwocie pomocy (tj. co najmniej 117,65% kwoty pomocy);
 - 8) zawiera elementy wzajemnie ze sobą spójne i zgodne, i jest racjonalny.
3. W przypadku ubiegania się o wsparcie na rozpoczęcie działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD, biznesplan może przewidywać również inwestycje dotyczące rozwoju w gospodarstwie produkcji rolnej, w tym produkcji ekologicznej, związanej z działalnością w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD. W takim przypadku na inwestycje związane z rozpoczęciem działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek

w ramach KŁD powinna być przeznaczona pomoc w wysokości co najmniej 20 tys. zł.

4. Biznesplan stanowi załącznik do WOPP oraz umowy o przyznaniu pomocy.
5. Nie wymagają zawarcia aneksu do umowy o przyznaniu pomocy zmiany w biznesplanie pozwalające zachować spójność operacji, zgodność biznesplanu z warunkami określonymi w ust. 2 i dotyczące:
 - 1) inwestycji lub kosztów ogólnych – o ile nie dochodzi do zmiany uzasadnienia inwestycji lub kosztów ogólnych;
 - 2) innych założeń przewidzianych w biznesplanie, o ile nie przyznano za nie punktów.

IV.2.5. Inne warunki przedmiotowe

1. Wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące do prowadzenia produkcji rolnej, w tym ekologicznej, i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie lub rozpoczęcia działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD, w tym:
 - 1) inwestycje budowlane;
 - 2) wyposażenie budynków lub budowli;
 - 3) zakup nowych maszyn, urządzeń i sprzętu, w tym sprzętu komputerowego;
 - 4) wartości niematerialne i prawne.
2. Inwestycje:
 - 1) są przeznaczone na potrzeby prowadzenia wspieranej działalności w gospodarstwie beneficjenta;
 - 2) mają przewidywany okres ekonomicznej użyteczności dłuższy niż 1 rok;
 - 3) są kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do użytkowania.
3. Do wartości niematerialnych i prawnych, o których mowa w ust. 1 pkt 4, zalicza się w szczególności autorskie prawa majątkowe i pokrewne, licencje, prawa do znaków towarowych, patentów, wzorów użytkowych i zdobniczych, know-how. Nabyciu programów komputerowych towarzyszy przeniesienie autorskich praw majątkowych (umowa przeniesienia autorskich praw majątkowych) do takich programów lub udzielenie licencji (umowa licencyjna) na korzystanie z tych programów. Oprogramowanie, z nabyciem którego nie łączy się uzyskanie licencji lub autorskich praw do programu, nie jest zaliczane do wartości niematerialnych i prawnych, nawet gdy będzie wykorzystywane dłużej niż 1 rok.

4. Nie są wspierane inwestycje budowlane realizowane na gruntach innych niż stanowiące własność wnioskodawcy.
5. Koszty niekwalifikowalne zostały określone w wytycznych podstawowych. Ponadto, nie wspiera się zakupu środków transportu, z wyłączeniem pojazdów przeznaczonych do produkcji rolnej.
6. Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie:
 - 1) zwierząt futerkowych, z wyjątkiem królika utrzymywanego w celu produkcji surowca mięsnego;
 - 2) roślin wieloletnich na cele energetyczne;
 - 3) następujących działów specjalnych produkcji rolnej: hodowla zwierząt laboratoryjnych, ryb akwariowych, psów rasowych, kotów rasowych, entomofagów;
 - 4) sprzętu pszczelarskiego, maszyn i urządzeń wykorzystywanych na potrzeby gospodarki pasiecznej wspieranych w ramach interwencji w sektorze pszczelarskim, o których mowa w art. 42 rozporządzenia 2021/2115.
7. W przypadku rolników będących członkami organizacji producentów realizującej Program Operacyjny wspierany ze środków UE w ramach interwencji sektorowych, o których mowa w art. 42 rozporządzenia 2021/2115, pomoc nie dotyczy działań/inwestycji realizowanych w ramach tego Programu Operacyjnego.

IV.3. Kryteria wyboru operacji

IV.3.1. Uczestnictwo w systemach jakości

1. Punkty przyznaje się za uczestnictwo lub planowane uczestnictwo w:
 - 1) unijnym systemie jakości:
 - a) rolnictwo ekologiczne – 4 punkty, pod warunkiem objęcia tym systemem co najmniej 50 % powierzchni UR tego gospodarstwa,
 - b) innym niż rolnictwo ekologiczne, wymienionym w ust. 2 – 2 punkty;
 - 2) krajowym systemie jakości – 1 punkt, pod warunkiem że jest to system jakości uznany na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowy system jakości żywności i notyfikowany do Komisji Europejskiej zgodnie z Dyrektywą (UE) nr 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie

przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego

– jednak nie więcej niż 5 punktów. Punkty przyznawane w ramach tego kryterium sumują się.

2. Unijnymi systemami jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty, są:
 - 1) chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne oraz gwarantowane tradycyjne specjalności, w rozumieniu rozporządzenia 1151/2012,
 - 2) rolnictwo ekologiczne, zgodnie z rozporządzeniem 2018/848,
 - 3) chronione nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficzne wyrobów winiarskich, o których mowa w części II tytule II rozdziale I sekcji 2 rozporządzenia 1308/2013.
3. Krajowymi systemami jakości, za uczestnictwo w których przyznaje się punkty, są:
 - 1) integrowana produkcja roślin, w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin,
 - 2) „Jakość Tradycja” uznany za krajowy system jakości żywności na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.,
 - 3) QAFP „Tuszki, elementy i mięso z kurczaka i indyka” uznany za krajowy system jakości żywności na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 stycznia 2011 r.,
 - 4) QAFP „Kulinarne mięso wieprzowe” uznany za krajowy system jakości żywności na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.,
 - 5) QAFP „Wędliny” uznany za krajowy system jakości żywności na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.,
 - 6) QMP „Quality Meat Program” uznany za krajowy system jakości żywności na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.
4. Punkty są przyznawane, jeżeli:
 - 1) zawarta w biznesplanie koncepcja zmian strukturalnych w gospodarstwie przewiduje produkcję objętą systemem jakości, za który mają zostać przyznane punkty;

- 2) rolnik uczestniczy w systemie jakości lub zobowiąże się do uczestnictwa w systemie jakości przed dniem złożenia WOP I.
5. Uczestnictwo w systemie jakości musi być potwierdzone ważnym certyfikatem lub świadectwem jakości.

IV.3.2. Udział w zorganizowanych formach współpracy

1. Jeżeli wnioskodawca bierze udział lub planuje wziąć udział w zorganizowanych formach współpracy i przedmiot operacji ma związek z zakresem działalności będącej przedmiotem współpracy, przyznaje się 3 punkty.
2. Przez udział w zorganizowanych formach współpracy rozumie się członkostwo w:
 - 1) grupie producentów rolnych w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw lub
 - 2) organizacji producentów w rozumieniu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych lub ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, lub w organizacji producentów owoców i warzyw w rozumieniu ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw oraz rynku chmielu.
3. Punkty są przyznawane, jeżeli rolnik bierze udział w zorganizowanych formach współpracy co najmniej od dnia złożenia WOPP lub zobowiąże się do rozpoczęcia udziału w zorganizowanych formach współpracy przed dniem złożenia WOP I.
4. Przyznanie punktów za udział w zorganizowanych formach współpracy wiąże się z zobowiązaniem beneficjenta do udziału w zorganizowanej formie współpracy do końca OZC.

IV.3.3. Powierzchnia użytków rolnych na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami

Jeżeli co najmniej 50% powierzchni UR wchodzących w skład gospodarstwa w roku wyjściowym znajduje się na ONW typ górski lub ONW typ specyficzny strefa II (w których co najmniej 50% powierzchni UR znajduje się powyżej 350 m n.p.m.), przyznaje się 2 punkty.

IV.3.4. Szkolenia

1. Jeżeli wnioskodawca wziął udział lub planuje wziąć udział w szkoleniu związanym z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, przyznaje się 2 punkty.

2. W przypadku wnioskodawcy niebędącego osobą fizyczną punkty przyznaje się, jeżeli co najmniej jeden ze współników lub członków wziął udział lub planuje wziąć udział w szkoleniu związanym z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie.
3. Punkty przyznaje się, jeżeli:
 - 1) tematyka szkolenia ma bezpośredni związek z przewidzianą w biznesplanie działalnością rolniczą, organizacją produkcji, organizacją i zarządzaniem gospodarstwem lub wprowadzaniem produktów na rynek w ramach KŁD;
 - 2) szkolenie nie jest szkoleniem obowiązkowym wynikającym z obowiązującego prawodawstwa (np. obowiązkowe szkolenia z zakresu stosowania środków ochrony roślin nie będą punktowane);
 - 3) rolnik ukończył szkolenie nie wcześniej niż 3 miesiące przed miesiącem złożenia WOPP albo zobowiąże się do ukończenia szkolenia przed dniem złożenia WOP II.
4. W przypadku operacji dotyczących rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania produktów rolnych na rynek w ramach KŁD tematyka szkoleń może dotyczyć:
 - 1) sprzedaży surowców i żywności przetworzonej z gospodarstwa – sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich, RHD lub
 - 2) procesu zatwierdzania i rejestracji działalności związanej z produkcją i wprowadzaniem produktów żywnościowych do obrotu, lub
 - 3) znakowaniem produktów żywnościowych (wymagania i obowiązki producenta: ogólne oraz wynikające z wymagań szczegółowych), lub
 - 4) zagadnień marketingu, reklamy i promocji produktów żywnościowych,
 - 5) charakterystyki surowców i ich doboru do kierunku przerobu, lub
 - 6) rozwiązań technologicznych i zastosowań urządzeń do przetwarzania produktów rolnych, lub
 - 7) przepisów prawnych obowiązujących podmioty rozpoczynające działalność w zakresie wprowadzania produktów rolnych na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie).
5. Niezależnie od rodzaju operacji tematyka szkoleń może dotyczyć: poszukiwania klientów, w tym przez Internet, i utrzymania klientów, monitoringu rynku oraz potrzeb i preferencji klientów, a także promocji produktów rolnych kierowanych na rynek.

IV.3.5. Minimalna liczba punktów oraz kryteria rozstrzygające

1. Pomoc nie może być przyznana, jeżeli wnioskodawca uzyskał mniej niż 3 punkty.
2. Spośród wnioskodawców, którzy uzyskali taką samą liczbę punktów:
 - 1) pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy przed pozostałymi wnioskodawcami (mężczyznami i wnioskodawcami niebędącymi osobami fizycznymi) mają kobiety;
 - 2) o kolejności przysługiwania pomocy w ramach grupy kobiet oraz w ramach grupy pozostałych wnioskodawców decyduje przychód bazowy w gospodarstwie, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma ten wnioskodawca, który uzyskał wyższy przychód.

V. Wypłata pomocy

1. Pomoc jest wypłacana beneficjentowi:
 - 1) w dwóch ratach:
 - a) pierwsza rata wynosi 80 % kwoty przyznanej pomocy, tj.:
 - 96 tys. zł – dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną,
 - 80 tys. zł – dla pozostałych gospodarstw,
 - b) druga rata wynosi 20 % kwoty pomocy, tj.:
 - 24 tys. zł – dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD oraz gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną,
 - 20 tys. zł – dla pozostałych gospodarstw;
 - 2) na wniosek o płatność złożony:
 - a) w terminie 6 miesięcy od dnia przyznania pomocy – w przypadku WOP I,
 - b) po zrealizowaniu operacji, w I kwartale roku następującego po roku docelowym, jednak nie później niż do dnia 31 marca 2029 r. – w przypadku WOP II;
 - 3) jeżeli beneficjent prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie, w którym rozpoczął realizację lub zrealizował operację;
 - 4) jeżeli są spełnione inne warunki wypłaty odpowiednio pierwszej lub drugiej raty pomocy.

2. Pomoc może być wypłacona tylko raz w okresie realizacji PS WPR na rolnika i na gospodarstwo. W przypadku współposiadania gospodarstwa pomoc może być wypłacona tylko raz na dane gospodarstwo.
3. Pomocy nie wypłaca się rolnikowi, któremu udzielono wsparcia w części inwestycji KPO A1.4.1. „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu” w zakresie wsparcia dla rolników i rybaków dotyczącego przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury, chyba że wsparcia udzielono, lecz odmówiono jego wypłaty.

V.1. Warunki wypłaty pierwszej raty pomocy

1. Pierwszą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli w terminie 6 miesięcy od dnia przyznania pomocy beneficjent:
 - 1) rozpoczął realizację biznesplanu, przy czym uznaje się, że rozpoczęcie realizacji biznesplanu następuje przez dokonanie czynności mającej na celu realizację określonych w nim inwestycji, w szczególności przez:
 - a) rozpoczęcie prac związanych z inwestycją budowlaną,
 - b) zakup maszyny lub urządzenia lub dokonanie czynności, w wyniku której ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania maszyny lub urządzenia,
 - c) zawarcie umowy, w wyniku której ma nastąpić świadczenie usług,
 - d) prace przygotowawcze, takie jak uzyskanie zezwoleń lub przeprowadzenie analiz wykonalności inwestycji;
 - 2) uczestniczy w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych, w przypadku uzyskania punktów za to kryterium wyboru;
 - 3) uczestniczy w systemie jakości, w przypadku uzyskania punktów za to kryterium wyboru;
 - 4) rozpoczął prowadzenie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa, dostępnego na stronie internetowej ARiMR, chyba że jest zobowiązany do prowadzenia księgi rachunkowej lub księgi przychodów i rozchodów, lub książki wpływów i wydatków prowadzonej w gospodarstwie w ramach Polskiego FADN.

2. Brak realizacji co najmniej jednego z warunków wypłaty pierwszej raty pomocy skutkuje odmową wypłaty pierwszej raty pomocy i wypowiedzeniem umowy przez ARiMR.

V.2. Warunki wypłaty drugiej raty pomocy

V.2.1. Realizacja założeń biznesplanu

1. Drugą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli beneficjent w okresie nie dłuższym niż 3 lata kalendarzowe następujące po roku wyjściowym:
 - 1) zrealizował zaplanowane w biznesplanie inwestycje;
 - 2) ukończył zaplanowane szkolenie związane z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeżeli zostały przyznane punkty za to kryterium wyboru i warunek nie był spełniony przed zawarciem umowy.
2. Weryfikacja realizacji inwestycji zaplanowanych w biznesplanie odbywa się w ujęciu rzeczowym, a nie finansowym, co oznacza, że sprawdzany jest sam fakt realizacji inwestycji, a nie koszty realizacji danej inwestycji.

V.2.2. Wzrost wartości sprzedaży produktów rolnych

1. Drugą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli beneficjent w wyniku realizacji operacji osiągnął w roku docelowym i udokumentował wzrost wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie, w tym żywności w ramach KŁD, co najmniej o 30% w stosunku do ustalonego dla gospodarstwa przychodu bazowego i nie mniej niż na poziomie odpowiadającym równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP.
2. W przypadku operacji realizowanej w obszarze dotyczącym produkcji ekologicznej wzrost wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie powinien być udokumentowany przychodami ze sprzedaży produktów ekologicznych.

V.2.3. Pozostałe warunki wypłaty drugiej raty

Drugą ratę pomocy wypłaca się, jeżeli beneficjent:

- 1) prowadzi działalność w zakresie, na który została przyznana pomoc, w tym działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);

- 2) uczestniczy w systemach jakości, jeżeli zostały przyznane punkty za to kryterium wyboru;
- 3) bierze udział w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, jeżeli zostały nadane punkty za to kryterium wyboru;
- 4) ukończył szkolenie związane z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeśli przyznano mu punkty za jego ukończenie przed złożeniem WOP II;
- 5) prowadzi w gospodarstwie co najmniej ewidencję przychodów i rozchodów przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa, dostępnego na stronie internetowej ARiMR, chyba że jest zobowiązany do prowadzenia księgi rachunkowej, księgi przychodów i rozchodów lub książki wpływów i wydatków prowadzonej w gospodarstwie w ramach Polskiego FADN.

V.2.4. Niespełnienie warunków wypłaty drugiej raty

1. W przypadku gdy beneficjent:
 - 1) nie zrealizował przewidzianych w biznesplanie inwestycji – następuje zwrot wypłaconej kwoty pierwszej raty pomocy równy udziałowi szacunkowych kosztów niezrealizowanych inwestycji i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 2) nie osiągnął w wyniku realizacji biznesplanu wzrostu wartości sprzedaży brutto produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie co najmniej o 30% (w stosunku do przychodu bazowego), przy czym nie mniej niż do poziomu odpowiadającego równowartości minimalnego wynagrodzenia w roku, w którym złożono WOPP – następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
 - 3) nie ukończył szkolenia związanego z zakresem operacji przewidzianym w biznesplanie, jeśli przyznano mu punkty za jego ukończenie przed złożeniem WOP II i:
 - a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,

- b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
- 4) zaprzestał uczestnictwa w systemach jakości, do którego był zobowiązany od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia wypłaty drugiej raty pomocy i:
- a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,
 - b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot 5 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieutrzymania zobowiązania w każdym zadeklarowanym systemie jakości i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
- 5) zaprzestał udziału w zorganizowanej formie współpracy (z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji), do którego był zobowiązany od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia wypłaty drugiej raty pomocy i:
- a) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja nie uzyskałaby minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy,
 - b) bez przyznania punktów za to kryterium wyboru operacja uzyskałaby minimalną liczbę punktów umożliwiającą przyznanie pomocy – w takim przypadku następuje zwrot 5 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieutrzymania zobowiązania i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
- 6) nie prowadził działalności w zakresie, na który została przyznana pomoc, w tym działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD, w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności – w takim przypadku następuje zwrot pierwszej raty pomocy i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;
- 7) nie prowadził w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów, przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa lub księgi rachunkowej, księgi przychodów i rozchodów, lub książki wpływów i wydatków prowadzonej w gospodarstwie w ramach Polskiego FADN, jeżeli był

zobowiązany do prowadzenia księgi lub książki – w takim przypadku następuje zwrot w wysokości 3 % kwoty pierwszej raty pomocy za każdy rok, w którym nie prowadzono tej ewidencji, księgi lub książki i odmowa wypłaty drugiej raty pomocy;

- 8) nie zrealizował zobowiązania, o którym mowa w podrozdziale IX.1. ust. 1 pkt 6 wytycznych podstawowych – w takim przypadku następuje pomniejszenie przysługującej do wypłaty kwoty drugiej raty pomocy o 10%.
2. Jeżeli operacja została zrealizowana prawidłowo a warunek wzrostu wartości sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie nie został osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na przychody gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

VI. Zobowiązania w okresie związania celem

1. Zobowiązania w OZC zostały określone w wytycznych podstawowych.
2. OZC trwa do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy, a jeśli okres ten upłynie wcześniej niż okres 5 lat liczony od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy – do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
3. Ponadto beneficjent jest zobowiązany w szczególności do:
 - 1) utrzymania zrealizowanej operacji i prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
 - 2) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie oraz działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD lub produkcji ekologicznej (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności);
 - 3) prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa, dostępnego na stronie internetowej ARiMR, chyba że jest zobowiązany do prowadzenia księgi rachunkowej, księgi przychodów i rozchodów lub książki wpływów i wydatków prowadzonej w gospodarstwie w ramach Polskiego FADN;
 - 4) uczestniczenia w systemach jakości, jeżeli zostały nadane punkty za to kryterium wyboru;

- 5) udziału w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, jeżeli zostały nadane punkty za to kryterium wyboru.
4. Beneficjent jest zobowiązany również do utrzymania osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie co najmniej do dnia upływu 5 lat liczonych od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
5. O realizacji zobowiązań w OZC beneficjent informuje ARIMR w terminie określonym w umowie o przyznaniu pomocy.

VII. Zwrot pomocy

1. Warunki zwrotu pomocy zostały określone w wytycznych podstawowych.
2. Ponadto:
 - 1) w przypadku gdy beneficjent zaprzestał:
 - a) prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, którego dotyczyła operacja – następuje zwrot pomocy w kwocie odpowiadającej 20% kwoty wypłaconej pomocy za każdy rok kalendarzowy nieprowadzenia tej działalności,
 - b) prowadzenia działalności w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach KŁD lub w zakresie produkcji ekologicznej (w przypadku uzyskania pomocy na ten zakres działalności) – następuje zwrot pomocy w kwocie odpowiadającej 20% kwoty wypłaconej pomocy za każdy rok kalendarzowy nieprowadzenia tej działalności,
 - c) uczestniczenia w systemach jakości, pomimo że zostały nadane punkty za to kryterium wyboru:
 - jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent nie uzyskałby, w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym ubiegał się o pomoc, wystarczającej liczby punktów do uzyskania pomocy – zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy,
 - jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent i tak uzyskałby wystarczającą liczbę punktów do uzyskania pomocy w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym beneficjent ubiegał się o pomoc – zwrotowi podlega 5% wypłaconej

- kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieuczestniczenia w danym roku w każdym zadeklarowanym systemie jakości,
- d) udziału w zorganizowanej formie współpracy, z której zakresem działalności miał związek przedmiot operacji, pomimo że zostały nadane punkty za to kryterium wyboru:
- jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent nie uzyskałby, w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym ubiegał się o pomoc, wystarczającej liczby punktów do uzyskania pomocy – zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy,
 - jeśli po odjęciu nienależnie przyznanych punktów okazałoby się, że beneficjent i tak uzyskałby wystarczającą liczbę punktów do uzyskania pomocy w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy, w którym beneficjent ubiegał się o pomoc – zwrotowi podlega 5% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy nieuczestniczenia w zorganizowanej formie współpracy,
- e) prowadzenia w gospodarstwie co najmniej ewidencji przychodów i rozchodów przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa, dostępnego na stronie internetowej ARiMR lub prowadzenia księgi rachunkowej, księgi przychodów i rozchodów, lub książki wpływów i wydatków prowadzonej w gospodarstwie w ramach Polskiego FADN, jeżeli był zobowiązany do prowadzenia księgi lub książki – zwrotowi podlega 3 % wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok, w którym nie prowadzono tej ewidencji, księgi lub książki;
- 2) w przypadku gdy beneficjent nie utrzymał osiągniętego poziomu przychodu ze sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie – zwrotowi podlega 20 % wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok kalendarzowy, w którym nie został utrzymany poziom tych przychodów;
- 3) w przypadku gdy beneficjent nie złożył w terminie informacji o realizacji zobowiązań – następuje zwrot 0,5 % pomocy.